

## Perspektywy glottodydaktyczne dla nauczycieli języków skandynawskich<sup>1</sup>

### Perspektiven für den Sprachunterricht für Lehrer skandinavischer Sprachen

Den Inhalt des Rezensionstrags macht eine Besprechung des Inhalts und eine Bewertung der praktischen Anwendbarkeit einer Buchpublikation aus, die eine systematische und synthetische Darstellung der Forschungsinhalte und -ergebnisse zu verschiedenen Aspekten und Problemen im Spracherwerb des Dänischen, Schwedischen und Norwegischen als Zweitsprache/Fremdsprache enthält. Die Publikation besteht aus einem Vorwort, einer Einleitung, einem Haupttext, einer Bibliografie, einem Abkürzungsverzeichnis und einem Register. Der Hauptteil setzt sich aus sechs Kapiteln zusammen, die der Darstellung des Forschungsstandes im Bereich der einzelnen Subsysteme der skandinavischen Sprachen gewidmet sind. Kapitel 2 enthält eine Besprechung von Publikationen und ihren Ergebnissen hinsichtlich der phonetischen Ebene der betreffenden Sprachen. Die Literatur zum Erwerb von Wortarten und Wortgruppen ist Gegenstand der Diskussion in Kapitel 3. Das Thema von Kapitel 4 konzentriert sich auf syntaktische Fragen. Der Inhalt von Kapitel 5 besteht aus einer Darstellung des Forschungsstands zum Wortschatzerwerb. In Kap. 6. werden didaktische Implikationen für Lehrer und Lerner formuliert, die sich aus den Ergebnissen der besprochenen Publikationen ergeben. Da der polnische Verlagsmarkt nach wie vor keine Publikationen zum Thema Didaktik für den Sprachunterricht der skandinavischen Sprachen anbietet, ist die Monografie als wichtig und notwendig zu betrachten, weil sie im gewissen Grad die Lücke füllt.

**Schlüsselwörter:** Glottodidaktik, Sprachunterricht, skandinavische Sprachen, Sprachlehrer, Fremdsprache, Zweitsprache

### Glottodidactic Perspectives for Teachers of Scandinavian Languages

The review consists of a discussion of the content and an assessment of the practical applicability of a book that contains a systematic and synthetic presentation of research content and results on various aspects and problems of the acquisition of Danish, Swedish and Norwegian as a second/foreign language. The publication consists of a foreword, an introduction, the main text, a bibliography, a list of abbreviations and an index. The main part comprises six chapters devoted to presenting the state of research in the field of the individual subsystems of the Scandinavian languages. Chapter 2 contains a discussion of publications and their findings with regard to the phonetics of the languages. The contributions on the acquisition of words and word groups are the subject of discussion in Chapter 3. The topic of Chapter 4 focuses on syntactic issues. The content of Chapter 5 consists of a presentation of the state of research on vocabulary

---

<sup>1</sup> HORBOWICZ, Paulina, Natalia KOŁACZEK, Iwona KOWAL, Anna OLSZEWSKA i Mikołaj SOB-KOWIAK. *Języki skandynawskie jako drugie. Przegląd badań i perspektywy glottodydaktyczne*. Poznań: Wydawnictwo Rys, 2024.

acquisition. Chapter 6 formulates didactic implications for teachers and learners based on the findings of the publications discussed. Since the Polish publishing market still does not offer any contributions on the subject of didactics for teaching Scandinavian languages, this monograph is important and necessary because it fills this gap to a certain extent.

**Keywords:** glottodidactics, language teaching, Scandinavian languages, language teachers, foreign language, second language

**Author:** Józef Jarosz, University of Wrocław, Pl. Nankiera 15b, 50-140 Wrocław, Poland, e-mail: jozef.jarosz@uwroclaw.edu.pl

**Received:** 31.10.2025

**Accepted:** 3.11.2025

## 1. Wprowadzenie

Zmiany na rynku nauki języków obcych zachodzące w Polsce na przestrzeni ostatnich trzech dekad można w sposób uproszczony ująć w trzy wyraźnie zarysowane trendy: szybka emancypacja języków obcych w nauczaniu masowym na wszystkich stopniach systemu kształcenia (i innych instytucjach edukacyjnych), hegemonię języka angielskiego i powszechną jego znajomość (na różnych stopniach kompetencji) oraz zainteresowanie nauką języków rzadkich i „egzotycznych”. Wskazane dominanty w przedmiotowym obszarze implikowały stosowne publikacje z zakresu szeroko rozumianej glottodydaktyki (podręczniki, samouczki, aplikacje i in.) na skalę nieznaną do tej pory w Polsce.

Ostatnie lata przyniosły ponadto wiele propozycji nowych, bardziej efektywnych metod nauczania języków obcych, które opierają się lub intensywnie wykorzystują interkulturową, konstruktywistyczną dydaktykę języków obcych oraz najnowsze badania z zakresu neurodydaktyki oraz kontekst społeczny, w tym rozwój technologiczny, media i formy komunikowania się<sup>2</sup>. Wiedza z zakresu neurologii oraz neurodydaktyki obejmująca wyniki badań nad mózgiem, jego funkcjonowaniem i możliwościami, ma wpływ na kształtowanie nowego, bardziej efektywnego modelu nauczania i uczenia się, tj. glottodydaktyki, która obejmuje zarówno teorię zajmującą się badaniem procesu nauczania i uczenia się języków obcych (glottodydaktyka czysta), jak i ich praktyczne nauczanie (glottodydaktyka stosowana)<sup>3</sup>. W zakresie tej ostatniej – mimo rosnącego zainteresowania nauką języków obcych i studiami neofilologicznymi – wciąż istnieją pokaźne luki w zakresie podręczników i poradników glottodydaktycznych dla nauczycieli w odniesieniu do wielu języków, zwłaszcza mniej popularnych, jak np. języki z grupy bałtosłowiańskiej, ugrofińskiej czy języki skandynawskie.

<sup>2</sup> Zakres zmian w tym względzie jest tak duży, że podręczniki do dydaktyki języków obcych z lat osiemdziesiątych 20. wieku (np. „Metodyka nauczania języka niemieckiego”, Warszawa 1984), choć zawierają wiele wciąż aktualnych treści, głównie w obszarze uwag kontrastywnych obu systemów językowych, mają dzisiaj jako całość głównie wartość historyczną.

<sup>3</sup> GAŁĄZKA, Alicja. *Future Learning System. Drama w nauczaniu języka angielskiego*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2013. S. 5–6.

Pewnym przyczynkiem do opracowania dydaktyki języków skandynawskich jest recenzowana publikacja, której treścią jest usystematyzowane i syntetyczne przedstawienie badań i ich wyników, odnoszących się do różnych aspektów procesu akwizycji języka duńskiego, szwedzkiego i norweskiego jako drugiego (obcego)<sup>4</sup>, celem zaś wskazanie na potencjał informacyjny oraz możliwości praktycznego wykorzystania wyników omawianych opracowań w dydaktyce nauczania wspomnianych języków. Pod względem treści tom obejmuje całościowy przegląd piśmiennictwa skandynawskiego i polskiego oraz autorów anglojęzycznych i innych, zwracając uwagę na perspektywy i kierunki jej dalszego rozwoju. Wywód utrzymany jest w konwencji publikacji akademickich i takie też są głównie przedmiotem eksploracji w tomie.

## 2. Struktura i zawartość opracowania

Publikacja poznańskich i krakowskich skandynawistów składa się z Przedmowy, Wprowadzenia, tekstu zasadniczego ujętego w sześć rozdziałów, Bibliografii, Spisu skrótów oraz Indeksu. Przedmowa zawiera informacje dotyczące tradycji oraz obecnych możliwości uczenia się i nauczania języków skandynawskich na poziomie uniwersyteckim w Polsce oraz dynamiki zainteresowania językami skandynawskimi. Tak zarysowane tło społeczne potraktować można jako uzasadnienie potrzeby opracowań glottodydaktycznych, a nawet kompleksowej metodyki nauczania języków skandynawskich dla nauczycieli i uczących się z językiem polskim jako ojczystym (L1).

Wprowadzenie (rozdz. 1) zawiera ogólną charakterystykę języków skandynawskich, w tym omówienie pokrewieństwa typologicznego oraz wybranych cech fonologicznych, morfologicznych i składniowych. W dalszej części omówiono ogólnie badania nad nabywaniem języków skandynawskich jako pierwszych oraz jako drugich, prowadzone w ośrodkach naukowych w Skandynawii oraz poza nią. Wątkiem kończącym jest krótka charakterystyka korpusów tekstów dla języków skandynawskich jako drugich, tj. zawierających teksty pochodzące od osób uczących się języków. Rozdziały 2–5 zbudowane zostały według jednolitego schematu: część opisowa dokumentująca stan badań w początkowych podrozdziałach oraz część zawierająca implikacje dydaktyczne w podrozdziale zamykającym. Dodatkowo syntezę wskazówek dydaktycznych, odrębnie dla nauczania wymowy, gramatyki i leksyki ujęto w rozdziale 6. Taki dobór treści w pełni odpowiada tytułowi publikacji i zaspokaja wynikające

<sup>4</sup> Obydwa określenia weszły na stałe do polskiej i skandynawskiej terminologii językoznawstwa stosowanego. Lipińska wyjaśnia różnicę między tymi określeniami: „Język drugi przyswaja się bez udziału nauczyciela i formalnych instrukcji, w naturalnym otoczeniu, a więc w kraju, w którym się nim mówi, wśród społeczności, dla której jest zazwyczaj językiem pierwszym/ojczystym. Języka obcego uczy się najczęściej w szkole lub na kursach, w warunkach sztucznych” (Lipińska 2003: 42). W skandynawskiej terminologii istnieją odpowiednie określenia: duń. andetsprog/fremmedsprog, szw. andraspråk/främmande språk, norw. andrespråk/fremmedspråk.

z niego oczekiwania odbiorców. Rozdział 2 obejmuje tytułem wprowadzenia omówienie cech przedmiotowych języków w ich warstwie dźwiękowej. Prezentację badań poświęconych systemom samogłosek i spółgłosek zawierają odpowiednio rozdz. 2.2–2.3, zaś podrozdział 2.4 mieści przegląd badań w obszarze cech suprasegmentalnych (iloczasu, akcentuacji i intonacji) oraz zjawiska „stød” w języku duńskim. Podrozdział 2.5 tematyzuje problematykę wypowiedzi nacechowanych obcym akcentem, poziomy akceptowalności i postawy wobec takiej odmianki języka i osób, które się nią posługują oraz kwestie celów i motywacji uczących się. Ostatni fragment omawianego rozdziału (2.6) poświęcono implikacjom dydaktycznym związanym z nauczaniem i przyswajaniem systemów dźwiękowych języków skandynawskich. Na zawartość rozdziału 3 składa przegląd badań odnoszących się do akwizycji części mowy i grup wyrazowych, następnie (podrozdz. 3.2) przedstawienie wyników badań dotyczących nominalnych części mowy (rzeczownik, przymiotnik i zaimek), kategorii nominalnych oraz kongruencji z kategorią rodzaju, określoności i liczby. Stan badań nad akwizycją czasownika oraz kategorii czasu i strony są treścią podrozdziału 3.3. Rozdział zamykają obserwacje i wnioski dla nauczycieli i dydaktyków płynące z syntezy literatury prymarnej. Tematyka rozdziału 4 ogniskuje się wokół zagadnień składniowych. Podrozdział 4.2 zawiera prezentację głównych koncepcji badawczych, w ramach których rozważana była akwizycja dominującej zasady V2 oraz wiążącej się z nią inwersji. Miejsce negacji w zdaniach głównych i podrzędnych jako problem dydaktyczny jest treścią podrozdziału 4.3, w którym omówiono dodatkowo badania dotyczące innych okoliczników zdaniowych. Zagadnieniom podmiotu, jego obligatoryjnej obecności (podmiot formalny) i pozycji w strukturze zdania poświęcono podrozdział 4.4. Problematyka innych członów składniowych, np. pozycja dopełnienia czy partykuł przyczasownikowych wypełnia podrozdział 4.5. Zagadnienia rozwoju złożoności składniowej ujęto w podrozdziale 4.6. Celem rozdziału 5 jest ustalenie stanu badań dotyczących opanowania leksyki. Przegląd ogólnych badań nad akwizycją słownictwa języków skandynawskich, z uwzględnieniem tendencji dominujących w publikacjach z poszczególnych krajów skandynawskich oraz badań eksperymentalnych, które opisują strukturę wielojęzycznego leksykonu, zawiera podrozdział 5.2. Podrozdział 5.3 mieści omówienie badań skupiających się na jednowyrazowych jednostkach leksykonu, natomiast wielowyrazowe elementy leksykalne (frazelogizmy z metaforami i bez) są dominantą podrozdziału 5.4. W rozdziale 6 dokonano zestawienia założeń metodycznych, wynikających z omówionych badań. Wskazówki dotyczą nauczania języków skandynawskich przyswajanych przez odbiorców z językiem polskim jako L1, którzy nabywają je jako języki obce poza obszarem ich naturalnego użycia. W sposób bardziej szczegółowy omówione zostały zalecenia dot. wymowy, gramatyki i leksyki (rozdz. 6.1–6.3). W końcowej części wywodu Autorzy kreślą perspektywę dalszych badań w zakresie języków skandynawskich jako drugich. Opracowanie kończy Bibliografia (s. 171–197), Spis skrótów (s. 198) oraz Indeks (s. 199–201). Indeks terminów językoznawczych został opracowany w bardzo minimalistycznym zakresie, ponadto

nie wyjaśniono, jakie było kryterium doboru jednostek hasłowych. W zestawieniu brakuje szeregu haseł, które należą do kanonu terminów gramatycznych i z pewnością ułatwiłyby korzystanie z publikacji, np. „czasownik modalny”, „zaimek osobowy”, „przymiotnik” i in. Niejasna jest również konfiguracja numerów stron przypisanych do haseł. Nie wiadomo, czy wymienione w skorowidzu strony zawierają szersze omówienie haseł, czy tylko ich obecność na tych stronach. Ponieważ w zestawieniu brakuje pełnego wykazu stron, które dotyczą przedmiotowych zagadnień (np. hasło „czasownik posiłkowy” odsyła jedynie do str. 30, a użycie terminu następuje m. in. na str. 92, 95, 101), można przyjąć, że na podanych stronach można znaleźć szersze omówienie zagadnienia. Pozostałe użycia nie są notowane. Obie konwencje, jak i ich kombinacja, są ogólnie stosowane w spisach i indeksach.

### 3. Wartość naukowa i praktyczna publikacji

Z punktu widzenia typologii tekstu, sposobu organizacji i przedstawienia treści oraz jego praktycznej użyteczności praca stanowi rodzaj bibliografii adnotowanej, skonstruowanej onomazjologicznie, której kryterium porządkującym są poszczególne podsystemy języka. Tekst wywodu składa się w związku z tym z powtarzających się sekwencji: identyfikacja publikacji i jej zwięźle przedstawiona treść, co prowadzi do nakreślenia całościowego stanu badań w przedmiotowym zakresie. Przy omawianiu zawartości publikacji Autorzy nie wyróżniają graficznie pasaży dotyczących języka duńskiego, szwedzkiego lub norweskiego, a płynnie przechodzą od publikacji do publikacji w jednym akapicie, co nie stanowi dużego utrudnienia dla osób zainteresowanych literaturą tylko jednego języka, ponieważ stosowne fragmenty rozdziałów nie są bardzo obszerne, stąd orientacja w ich treści i wyszukanie pożądanej treści raczej nie stanowi trudności przy selektywnej percepcji podrozdziałów.

Przyjęta selekcja treści i układ tematyczny podyktowany – mówiąc w uproszczeniu – podsystemami języka jest uzasadniony i konsekwentnie przeprowadzony, jednak w kontekście nauczania języka budzi pewien niedosyt. Doskonałym uzupełnieniem, które zadowoliliby dydaktyków i nauczycieli praktyków, byłby rozdział poświęcony produktywnym i receptywnym sprawnościom językowym (mówienie, pisanie, rozumienie tekstu mówionego i czytanego). Kluczowym wątkiem opracowania jest wyeksponowanie wartości użytkowej streszczanych publikacji w glottodydaktyce. Autorzy w sposób systematyczny dokonują syntetycznego ujęcia walorów praktycznych wyników badań dla poszczególnych podsystemów języka, dodatkowo służy temu celowi rozdział 6. Przedstawione implikacje dydaktyczne w poszczególnych rozdziałach cechują się różną wartością poznawczą. Z racji obranego przedmiotu opracowania (badania trzech języków uczących się z różnymi językami L1, opartych na różnych modelach przyswajania języka obcego) wskazówki dydaktyczne cechują się z konieczności ogólnikowością i niekiedy nie wykraczają poza uniwersalne zasady dydaktyki języków obcych, jak to ma miejsce w podrozdziale 2.6. Cennym rozszerzeniem treści

opracowania jest ujęcie czynników pozajęzykowych przy opanowaniu artykulacji i cech suprasegmentalnych oraz krótki wywód realioznawczy dotyczący postaw Skandynawów wobec obcego akcentu w podrozdziale 2.5. Omawiana publikacja mieści, oprócz przedstawienia stanu badań w sposób uporządkowany, repertuar specyficznych cech i osobliwości – cech jednostkowych i unikalnych – podsystemów języka duńskiego, norweskiego i szwedzkiego. Tak zaprojektowana i konsekwentnie utrzymana koncepcja opracowania o niewątpliwiej wartości naukowej i wymiarze praktycznym, może liczyć na trzy główne kręgi odbiorców. Syntetyczne zestawienie danych mogą wykorzystać w przyszłości glottodydaktycy, osoby projektujące materiały edukacyjne, w tym potencjalni autorzy całościowego podręcznika lub częściowych opracowań glottodydaktycznych (np. metodyka nauczania szwedzkiej składni itp.). Potencjał treści jest znaczny, ponieważ opracowanie daje obraz badań nad podsystemami trzech języków. Ze względu na ich bliskie pokrewieństwo oraz daleko idące zbieżności gramatyczne i leksykalne potencjalny poradnik metodyczny może obejmować wszystkie języki wzorem niedawno wydanej monografii „Dydaktyka języków romańskich na przykładzie francuskiego, hiszpańskiego i włoskiego”<sup>5</sup>.

Drugą grupę docelową stanowią badacze zajmujący się wybranymi aspektami języków skandynawskich jako drugich/obcych, dla których przedstawione sekwencje danych oraz wykazanie luk badawczych jest doskonałym punktem wyjścia. Naturalnie adresatami wykładu mogą być uczestnicy procesu nabywania języków skandynawskich, przede wszystkim praktykujący nauczyciele akademicki jak i inni uczący języków skandynawskich na różnych poziomach kształcenia oraz studiujący języki skandynawskie na studiach licencjackich, magisterskich i podyplomowych. Przeglądowy charakter publikacji może ponadto służyć opiekunom i uczestnikom seminariów dyplomowych przy wyborze oryginalnego, jeszcze nieopracowanego tematu.

Polski rynek wydawniczy wciąż nie zawiera w swojej ofercie publikacji poświęconych edukacji językowej w obrębie języków skandynawskich, dlatego też monografia ta wydaje się ważna i potrzebna. Nie zaspokaja ona wprawdzie oczekiwań i potrzeb dydaktyków i nauczycieli praktyków, stanowi ważny krok w kierunku opracowania kompendium dydaktycznego sensu stricto.

### Wykaz literatury

- GAŁĄZKA, Alicja. *Future Learning System. Drama w nauczaniu języka angielskiego*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2013. Print.
- HORBOWICZ, Paulina, Natalia KOŁACZEK, Iwona KOWAL, Anna OLSZEWSKA i Mikołaj SOBKO-WIAK. *Języki skandynawskie jako drugie. Przegląd badań i perspektywy glottodydaktyczne*. Poznań: Wydawnictwo Rys, 2024. Print.

---

<sup>5</sup> WIATER, Aleksander i Przemysław E. GĘBAL. *Dydaktyka języków romańskich na przykładzie francuskiego, hiszpańskiego i włoskiego*. Warszawa: PWN, 2025. Print.

- KOCZY, Karol i Ludwik GROCHOWSKI. *Metodyka nauczania Języka Niemieckiego*. Warszawa: PWN, 1984. Print.
- LIPIŃSKA, Ewa. *Język ojczysty, język obcy, język drugi. Wstęp do badań dwujęzyczności*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2003. Print.
- WIATER, Aleksander i Przemysław E. GĘBAL. *Dydaktyka języków romańskich na przykładzie francuskiego, hiszpańskiego i włoskiego*. Warszawa: PWN, 2025. Print.

#### ZITIERNACHWEIS:

- JAROSZ, Józef. „Perspektywy glottodydaktyczne dla nauczycieli języków skandynawskich“, *Linguistische Treffen in Wrocław* 28, 2025 (II): 409–415. DOI: 10.23817/lingtreff.28-29.